

ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻ Մ. ԳՈՐԿՈՒ ԱՆՎԱՆ N5 ԱՎԱԳ ԴՊՐՈՑ

**ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ
ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ**

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Թեմա՝ Ուսուցիչի համագործակցումը սովորողի ծնողների հետ՝ սովորողների կրթության կազմակերպման ընտանեկան դաստիարակության մեջ

Մասնակից՝ Իրինա Կարապետյան

Դպրոց՝ Մուսալեռի Ֆրանց Վերֆելի անվան միջնակարգ դպրոց

Վերապատրաստող՝ Աննա Հովհաննիսյան

Վաղարշապատ- 2023

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ.....	3
• Արդիականություն	
• Նպատակ	
• Խնդիր	
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱԿՆԱՐԿ	
1.1. Դպրոց-ծնող համագործակցության դերը սովորողի կրթության ու դաստիարակության վրա.....	5
1.2. Ծնողական ժողովների անցկացումն ու դրանց նպատակը.....	8
1.3. Ծնող-ուսուցիչ համագործակցությունը, դպրոցի և ընտանիքի համագործակցության ոլորտում առկա խոչընդոտները և այդ խոչընդոտների հաղթահարման ուղիները.....	13
ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԸՆԹԱՑՔ.....	16
ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ.....	18
ԱՄՓՈՓՈՒՄ.....	20
ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ.....	21

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Թեմայի արդիականությունը: Ներկա ժամանակներում աշխարհը փոխվում է գլխապտույտ արագությանը, և յուրաքանչյուր ոլորտում իրականացվող փոփոխությունների շղթան ստիպում է վերանայել հին արժեքներն ու ստեղծել նորերը: Ուսումնառության մեջ, աշխատանքում և կենցաղում մարդն անընդհատ հայտնվում է անորոշություններով լի իրադրությունների մեջ: Դրանց հարուցած դժվարությունների հաղթահարմանը նպաստում է ինքնատիպ, ստեղծագործական լուծումներ գտնելու կարողություններով օժտված սերունդ դաստիարակելը: Այս պարտականությունը դրված է թե՛ դպրոցի ուսուցիչների, թե՛ ծնողների վրա: Վստահելով ուսուցչին՝ ծնողը երեխայի մեջ հարգանք է սերմանում դպրոցի և ընդհանրապես կրթության հանդեպ:

Երեխաները՝ որպես ներկայի կերտողներ և ապագայի շարունակողներ, միշտ էլ գտնվում են հասարակության ուշադրության կենտրոնում: Ուստի պատահական չէ, որ արդի պայմաններում ստեղծվում են նոր մեթոդներ, ուուցման նորանոր տեխնոլոգիաներ, որոնք թույլ են տալիս մարդուն գործել անորոշության կամ նորույթի իրադրություններում, հանգեցնում են անսպասելի արդյունքների ու եզրակացությունների, որովհետև նորին ձգտելը մարդկային երևակայության առաջին պահանջմունքն է և մտածողության, հույզերի և շփման քարացածությունը հաղթահարելու գործընթացը:

Հոգեբանության մեջ ընդունված է այն համոզմունքը, որ ստեղծագործողը նիրհում է յուրաքանչյուր անձի մեջ: Սակայն ինքնադրսևորման համար նրան խանգարում են արտաքին իրադրությունները և ներքին պատնեշները: Եթե մարդուն ազատեն այդ խոչընդոտներից, ապա նրա մեջ քնած ստեղծագործողը կարթնանա, և հատուկ մեթոդների շնորհիվ կբացահայտվեն ստեղծագործական ներթափույց ունակությունները:

Հասարակության յուրաքանչյուր անդամի զարգացման հիմքում ընկած է կրթությունը, որն ուղեկցում է մարդուն ծնված օրվանից մինչև չափահասություն:

Սակայն երեխայի արդյունավետ ուսումնառությունը դպրոցում պայմանավորված չէ միայն ուսումնական գործունեության հաջող մեկնարկով:

Երեխայի բարեհաջող մուտքը նոր ուսումնական գործունեություն՝ կախված է նրա հոգեկան պատրաստվածությունից: Դրան հասնելու քայլերը պետք է կատարվեն ավելի վաղ՝ մինչև դպրոց հաճախելը: Այսինքն՝ պետք է օգնել երեխային ճիշտ ապրել իր մանկությունը: Իսկ դրա համար պատասխանատվություն են կրում և՛ ընտանիքը, և՛ դպրոցը:

Սույն հետազոտության արդիականության համար հիմք է հանդիսանում սովորողի կրթության ու դաստիարակության իրավունքը և այդ իրավունքի իրացման ճանապարհին ծնող-ուսուցիչ առողջ համագործակցային հարաբերությունների հաստատումն է համատեքստում, որ երկու կողմն էլ շահագրգիռ են, որ այդ իրավունքի իրացման գործընթացը լինի արգասաբեր, հաջողություններով ու հաղթանակներով լի:

Հետազոտության նպատակը և խնդիրները: Հետազոտության հիմնական նպատակն է ներկայացնել և ուսումնասիրել ծնող- ուսուցիչ կապի դրական ազդեցությունը սովորողների դաստիարակության, ուսումնառության, ընդհանուր զարգացման ու աշխարհաճանաչողության վրա: Այդ նպատակների իրականացումը ենթադրում է կոնկրետ խնդիրների լուծում, որոնք էլ ապահովում են աշխատանքի տրամաբանությունն ու կառուցվածքը:

Առաջադրված նպատակին հասնելու համար աշխատանքում առաջադրվել են հետևյալ *խնդիրները*՝

- Վերլուծել հիմնախնդրի վերաբերյալ մասնագիտական գրականություն:
- Ներկայացնել դպրոց-ծնող համագործակցության դերը սովորողի կրթության ու դաստիարակության վրա:
- Պարզաբանել ծնողական ժողովների անցկացումն ու դրանց նպատակը:
- Լուսաբանել ծնող-ուսուցիչ համագործակցությունը, դպրոցի և ընտանիքի համագործակցության ոլորտում առկա խոչընդոտները և այդ խոչընդոտների հաղթահարման ուղիները:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

1.1. Դպրոց-ծնող համագործակցության դերը սովորողի կրթության ու դաստիարակության վրա

Ժամանակակից հասարակության մեջ երեխաները թե՛ ընտանիքում, թե՛ դպրոցում պիտի ստանան միասնական և ներդաշնակ դաստիարակություն: Ինչ խոսք, երեխայի առաջին կրթողները ծնողներն են, և նրանք ունեն առաջնային պարտականություններ երեխայի ֆիզիկական կոփվածքի և արժեքային համակարգի ձևավորման ու զարգացման գործում: Սովորողի կրթության և դաստիարակության մեջ հաջողության հասնելու համար ուսումնառության հենց առաջին օրերից դասդեկը ծնողի հետ հանդիպումների թեմաները պետք է բխեցնի երեխայի ուսումնառության ընթացքում հանդիպած դժվարությունների հաղթահարմանն ուղղված խնդիրներից: Ծնողներ հետ անցկացվող յուրաքանչյուր զրույցի ժամանակ հարկավոր է ներառել տարաբնույթ հոգեբանական պահեր, մանրամասնորեն վերլուծել յուրաքանչյուր երեխային վերաբերող մտահոգիչ հարցերը և փորձել դրանց տալ սպառիչ պատասխաններ: Անհրաժեշտ է նրանց ցուցաբերել համապատասխան օգնություն հետագա քայլերի համար և զրույցների միջոցով ստեղծել փոխադարձ հարգանքի մթնոլորտ: Ուսուցիչ- ծնող պատշաճ փոխհարաբերությունները նպաստում են սովորողի անհրաժեշտ գիտելիքների ձեռքբերմանը և անհատի արժեքային համակարգի ճիշտ ձևավորմանը: Քննարկելով տարաբնույթ հարցեր ծնողի հետ՝ ուսուցչի համար առավել ակնհայտ են դառնում աշակերտի ունակությունները, կարողությունները, հետաքրքրությունները, առկա խնդիրները և դրանց առաջացման պատճառներն ու հաղթահարմանն ուղիները:

Դպրոցներում՝ հատկապես տարրական դասարաններում, հրատապ խնդիր է համարվում ուսումնական գործընթացում երեխաների կրած դժվարությունների բացահայտումն ու դրանց կանխումը: Այն սոցիալական դերը, որ երեխան ստանձնում է ուսումնական հաստատություն մուտք գործելիս, նոր պարտականություններ է առաջադրում: Դրանք են՝ ժամանակին և պարտաճանաչ կերպով հաճախել տվյալ հաստատությունը, ուշադիր լսել մանկավարժին, գործուն

մասնակցություն բերել դասերին և կատարել տրված հանձնարարությունները: Եվ կամա թե ակամա ծնողը երեխայի ձեռքբերումներն սկսում է համեմատել դասարանում ընդգրկված մյուս աշակերտների ձեռքբերումների հետ: Երբ նրան չի գոհացնում երեխայի առաջադիմությունը կամ վարքագիծը, սկսում է անհանգստանալ և մտահոգվել, ինչն էլ առեկցվում է երեխայի նկատմամբ խստապահանջության նորանոր դրսևորումներով: Երեխան ծնողի կողմից ծանրաբեռնվում է լրացուցիչ հանձնարարություններով, զրկվում խաղից և զվարճանքներից: Արդյունքում առաջադիմության ցուցանիշներն ավելի են ընկնում, և երեխան դառնում է նյարդային: Նա փորձում է հակառակվել ծնողի ճնշումներին, երբեմն էլ հրաժարվում է դպրոց հաճախելուց: Ծնողի գիտակցությանը պետք է հասցնել այն իրողությունը, որ յուրաքանչյուր երեխա անհատականություն է, եզակի երևույթ և չի կարելի նրան համեմատել այլ մարդու հետ ու թերագնահատել նրա հնարավորությունները¹:

Ծնողին պետք է իրազեկել, որ երեխայի ձեռքբերումները պետք է դիտարկել որպես անհատական զարգացում: Անհրաժեշտ է նրա ձեռքբերումները համեմատել միայն իր նախորդ փուլում ունեցած արդյունքների հետ: Երեխային պետք է վերաբերվել որպես փոքրիկ մարդու և հաշվի նստել նրա կարծիքի հետ: Գաղտնիք չէ, որ երեխայի անհատականությունը նույնպես դրսևորվում է իր խառնվածքով, մտածողությամբ, դատողություններ անելու իր յուրահատկությամբ, հետաքրքրություններով, նպատակներով և դրանց իրականացմանն ուղղված քայլերով: Հայտնի է, որ երեխան տանը, դպրոցում, բակում, տարեկիցների հետ հարաբերվելիս տարբեր կերպ է իրեն պահում, և որպեսզի կարողանա լիարժեք ինքնադրսևորվել անհրաժեշտ է օգնել և խրախուսել նրա յուրաքանչյուր քայլը, ապա միասնաբար վերլուծել կատարած քայլի հետևանքները: Կրթության այդ կարիքները բարելավելու համար անհրաժեշտ է ծնողներին ներգրավել ուսումնական գործընթացի մեջ: Ընտանիքը հասարակության սկզբնական բջիջն է, որը երեխայի դաստիարակությամբ պետք է զբաղվի ծնվելու պահից:

---

¹ Զադոյան Ա. Մ., Խորհրդատվության դաստիարակչական դերը սովորողների պահվածքի ձեվավորման գործում/ Մանկավարժություն N 1 ՀՅԴ 373 Գյումրու Մ. Նալբանդյանի անվան պետական մանկավարժական ինստիտուտ, 2014:

Դաստիարակության հաջողության առաջին պայմանը և ամենամեծ դերը դրված է ընտանիքի վրա: Ընտանիքի անողջ մթնոլորտի առկայության դեպքում աճում են բարեխիղճ, հոգատար և ուրախ մարդիկ: Ընտանիքը պետք է երեխայի համար լինի հոգեկան հավասարակշռության, պաշտպանվածության և ապահով զգացողության վայր:

Ուսուցիչ-ծնող օղակների համագործակցությունը և փոխներգործությունը մանկավարժական գործընթացի բոլոր փուլերում պետք է կազմակերպվի պլանավորված ու համակարգված ձևով: Ծնողները և ուսուցիչները պատասխանատվություն են կրում միևնույն սովորողի կրթության ու դաստիարակության համար, հետևաբար դաստիարակությունն արդյունավետ կլինի, երբ վերջիններս մշտապես կապ պահեն միմյանց հետ, ձևավորվեն դաստիարակության գործընթացի միասնական նպատակներ, ձգտումներ ու հայացքներ, ինչպես նաև փորձեն համատեղ ուժերով մշակել դաստիարակչական մեխանիզմներն ու դրանց լուծման ուղիները: Ուսուցիչների և ընտանիքի փոխներգործության բնույթը պայմանավորող հանգամանքներից է ծնողների իմացական կարողությունները, հայացքներն ու դիրքորոշումները: Շատ կարևոր է նաև ծնողի կողմից ազնիվ ու անվերապահ մոտեցումն ուսուցչին, դպրոցին²:

Երբ ծնողը ներգրավված է զավակի կրթության գործընթացում, աշակերտն ունի ավելի բարձր ակադեմիական առաջադիմություն, քննությունների և թեստերի ավելի լավ արդյունքներ: Այդ նույն ժամանակ բարելավվում է հաճախման ցուցանիշը, աշակերտի մոտ զարգանում են սոցիալական հմտությունները և նրա վարքը դրական է դառնում ինչպես տանը, այնպես էլ դպրոցում: Սրանք այն շատ կարևոր գործոններն են, որոնք ազդում են աշակերտի վրա ինչպես դպրոցում ուսանելիս, այնպես էլ ապագա մասնագիտական գործունեության ընթացքում:

Ուսումնական գործընթացին ծնողների ներգրավվածությունը մեծապես

---

² Ասատրյան Ա.Ա., 'Դպրոցամուտը՝ սոցիալական նոր միջավայրին երեխայի հարմարվելու կենսափուլ, Մանկավարժություն, 2011, հմ. 7:

կարող է պայմանավորել սովորողների հաջողությունը: Անկախ ընտանիքի անցիալ- տնտեսական կարգավիճակից, ծնողի կրթության աստիճանից՝ վերջինիս ներգրավվածությունը սովորողի կրթության գործընթացին անփոխարինելի կարելի է համարել սովորողի զարգացման վրա թողած ազդեցության առումով: Այն սովորողները, ում ծնողներն ավելի բաց են համագործակցության համար, հաճախակի են հետաքրքրվում իրենց երեխաների վարքով ու առաջադիմությամբ, ավելի են մոտիվացվում: Արդյունքում, նրանք դառնում են ավելի պատասխանատու, բարձրանում է աշխատունակության մակարդակը և ունենում են հաջողություններ:

Անշուշտ, ծնողների ներգրավվածությունը դպրոցի, դասարանի սովորողի դպրոցական կյանքին դրական է անդրադառնում նաև կրթական հաստատության վրա: Ուսումնական գործընթացում ծնողների ակտիվությունը նպաստում է վերջիններիս հետ բարեկամական հարաբերությունների հաստատմանը՝ ստեղծելով բարոյահոգեբանական կայուն միջավայր:

Ճիշտ են վարվում այն մանկավարժները, որոնք ոչ միայն խորհուրդներ են տալիս, այլև ընդունում են ծնողների առաջարկություններին: Նրանք սովորեցնողի դերի մեջ չեն մտնում, ծնողներին քարոզ չեն կարդում, այլ աշխատում են ձեռք բերել նրանց վստահությունը և անկեղծությունը: Նախընտրելի է ծնողների հետ զրուցելիս օգտագործել հետևյալ խոսելավոճը. <<Իսկ դու՞ք ինչպես եք կարծում>>, <<Եկեք միասին քննենք, թե ինչպես կարելի է դուրս գալ այս վիճակից>> և այլն:

1.2. Ծնողական ժողովների անցկացումն ու դրանց նպատակը

Սա ընտանիքի հետ դասղեկի կապի ամենատարածված ձևն է: Այդ ընթացքում քննարկում են դպրոցում և ընտանիքում երեխաների դասիարակությանը վերաբերվող կարևոր հարցերը: Լավ նախապատրաստված և հմտորեն անցկացված ժողովներն օգնում են ծնողներին, որ նրանք արդյունավետ կազմակերպեն երեխաների դաստիարակությունը: Հարկավոր է, որ դասղեկը

չսահմանափակվի միայն առաջադիմության արդյունքների և կարգապահության վիճակի մասին տեղեկություններ տալով: Կարևոր է՝ ծնողներին ծանոթացնել ընտանեկան դաստիարակության փորձի, նրանց օգնել առավել բարդ հարցերում:

Ժամանակ առ ժամանակ դասողները պետք է անցկացնեն նաև ծնողական թեմատիկ ժողովներ: Դրանց նպատակը պետք է լինի ծնողների զինել մանկավարժական կոնկրետ գիտելիքներով, ծանոթացնել ընտանիքում դաստիարակության առաջավոր փորձին: Այդպիսի ժողովների թեմաները նախատեսվում են՝ դաստիարակության կոնկրետ խնդիրների և ծնողների պահանջների նկատառմամբ: Հենց դպրոցի դասարանի կյանքն էլ հուշում է ժողովների թեմաներ՝ «Ինչպե՞ս օգնել երեխաներին՝ լավ սովորելուն», «Դպրոցականներին վարժեցնել ուժերին համապատասխան աշխատանքի», «Հայրենասիրական դաստիարակության խնդիրներ», «Արդարացիություն և ազնվություն դաստիարակելու մասին», «Օրինակելի վարքի հմտությունների և սովորությունների մշակումը ընտանիքում», « Ի՞նչ և ինչպե՞ս կարդալ երեխաների համար», « Ընտանիքում երեխաներին խրախուսելու և պատժելու սկզբունքները», « Ծնողների հեղինակությունը և անձնական օրինակը»:

Երբեմն ծնողական ժողովներն ընթանում են սակավամարդ կազմով: Այդպես լինում է այն դեպքում, երբ դասողն անհրաժեշտ շփման եզր չի փնտրում աշակերտների ընտանիքների հետ: Հարկավոր է ժողովի օրակարգի մասին նախապես տեղյակ պահել ծնողներին: Պետք չէ ժողովը վերածել դատի՝ հետ մնացող անկարգապահ աշակերտների ծնողների նկատմամբ: Այդպիսի ժողովներին ծնողներն աշխատում են չմասնակցել, կամ նույնիսկ ժողովից հետո մարմնական պատիժների են ենթարկում իրենց երեխաներին³: Ծնողները երեխաների նկատմամբ խրախուսանքներ և պատիժներ կիրառելիս երբեմն սխալներ են թույլ տալիս: Առանձին ծնողներ իրենց երեխաներին դրամական պարգևներ են տալիս լավ թվանշանների համար, ոմանք անարդարացիորեն պատժում են երեխաներին: Լինում են նաև խելամիտ ու արդարացի

³ Ասատրյան Ա.Ա., Դպրոցամուտը՝ սոցիալական նոր միջավայրին երեխայի հարմարվելու կենսափուլ, Մանկավարժություն, 2011, հմ. 7:

խրախուսանքներ և պատիժներ կիրառելու օրինակներ: Դասղեկն իմի բերելով և կշռադատելով այդ ամբողջ նյութերը, հերթական ծնողական ժողովում կարող է զրույց անցկացնել <<Խրախուսանքների և պատիժների կիրառումն ընտանիքում>> թեմայով: Զրույցի՝ կոնկրետ օրինակներով զուգակցումը շատ բան կսովորեցնի ծնողներին:

Առանձին դասարաններում ցանկալի է անցկացնել աշակերտների հայրերի ժողովներ և քննության առնել հոր դերը երեխաների դաստիարակության գործում: Այդպիսի ժողովները գործարար աշխուժություն են առաջացնում, նամանավանդ, երբ զեկուցողը կոնկրետ օրինակներ է բերում ընտանեկան դաստիարակության փորձից: Պարտադիր չէ այդ դեպքում անվանել երեխաների դաստիարակությունից խուսափող հայրերի ազգանունները: Ցանկալի է ներկայացնել ընտանեկան դաստիարակության հաջողությունների ու թերությունների վերաբերվող կոնկրետ դեպքեր, որպեսզի ծնողները զգան իրենց վրիպումները և անեն անհրաժեշտ հետևություններ⁴:

Խրախուսելի են նաև ծնողների և աշակերտների համատեղ ժողովները: Քննության են առնվում ուսումնադաստիարակչության աշխատանքի բարելավման հարցերը: Աշակերտները ցուցադրում են իրենց նվաճումները ուսման մեջ, պատմում են տարբեր խմբակներում տարվող աշխատանքների մասին:

Դասախոսությունների ժամանակ ծնողները ոչ ամեն անգամ են կարողանում ստանալ իրենց հետաքրքրող հարցերի պատասխանները: Մեծ լսարանում նրանք ամաչում կամ հնարավորություն չեն ունենում հարց ուղղել ուսուցչին: Ուստի դպրոցներում կամ առանձին դասարաններում պետք է անցկացնել համակարգված խորհրդատվություններ ընտանեկան դաստիարակության հարցերի վերաբերյալ: Այդ ընթացքում ծնողները կարող են փորձառու մանկավարժի հետ զրուցել ցանկացած հարցի շուրջ, ստուգել իրենց կարծիքները, համոզվել դաստիարակության մեթոդների ճշտության կամ անճշտության հարցում:

---

⁴ Զադոյան Ա. Մ., Խորհրդատվության դաստիարակչական դերը սովորողների պահվածքի ձևավորման գործում/ Մանկավարժություն N 1 ՀՅԴ 373 Գյումրու Մ. Նալբանդյանի անվան պետական մանկավարժական ինստիտուտ, 2014:

Սովորաբար ծնողներին հետաքրքրում են երեխաների հնազանդության, կամակորության և համառության հաղթահարման, նյարդային երեխայի դաստիարակության, դպրոցականի ծուլության և անկազմակերպվածության դեմ պայքարի հարցերը: Այս հարցերին պատասխանելու համար դասուցելը պարզում է երեխաների բնավորության առանձնահատկությունները և ընտանեկան դաստիարակության պայմանները: Դա հնարավորություն է տալիս ավելի կոնկրետ պատասխանել ծնողների հարցերին: Այդ նպատակով կարելի է հրավիրել ոչ միայն մանկավարժության գծով մասնագետների, այլև հոգեբանների, բժիշկների և իրավաբանների:

Ծնողները մանկավարժական գիտելիքներ կարող են ձեռք բերել ոչ միայն դպրոցում կազմակերպվող ժողովներին, այլև համապատասխան գրականություն ուսումնասիրելով: Տարբեր ժամանակներում հրատարակվել են բազմաթիվ գրքեր, բրոշյուրներ և հոդվածների ժողովածուներ՝ ընտանիքում երեխաների դաստիարակության վերաբերյալ:

Դասուցելի խնդիրներից մեկն էլ հրատարակված նյութերի մասին ծնողներին տեղեկացնելն է: Միաժամանակ կարելի է նրանց խորհուրդ տալ ռադիոյով ու հեռուստատեսությամբ լսել հաղորդումներ ընտանիքում երեխաների դաստիարակության թեմաների վերաբերյալ, ինչպես նաև և դիտել կինոֆիլմեր և ներկայացումներ:

Ծնողների հետ մշտական կապի մեջ լինելու, հնարավոր խնդիրները, դասարանում առկա կազմակերպչական հարցերը քննարկելու համար դասարանի ղեկավարը սահմանված կարգի համաձայն պետք է անցկացնի ծնողների հետ ընդհանրական հանդիպումներ՝ ծնողական ժողովներ: Սա այն հարթակն է, որտեղ թե՛ ուսուցիչը, թե՛ սովորողի ծնողը՝ հայրը, մայրը, օրինական ներկայացուցիչը, ունեն հնարավորություն ուղիղ հաղորդակցման: Ծնողական ժողովը ծնողների հետ աշխատանքի հիմնական ձևն է, որի միջոցով լուծվում են դասարանական ժողովների ժամանակ առաջացած խնդիրները, քննարկվում են սովորողների հնարավոր վարքային, կրթական և այլ բնույթի հարցերը: Ժողովի ժամանակ էական նշանակություն ունի ուսուցիչների շփման ոճն ու նպատակը: Ժաղովի

ընթացքն արձանագրվում է, ըստ անհրաժեշտության՝ կարելի է կազմակերպել արտահերթ ծնողական ժողովներ:

Ուսուցիչը նախ և առաջ ծնողի համար ներկայացնում է առկա խնդիրը կամ իրավիճակը, խոսում դրա հնարավոր դրական ու բացասական ենթատեքստի ու զարգացման հնարավոր սցենարների, հետևանքների մասին: Այստեղ կարևոր է ծնողական համայնքի արձագանքը՝ հետադարձ կապ ստեղծելու կարողությունը: Շատ կարևոր է, որ ծնողն ընդունի և՛ դրական և՛ բացասական կամ քննադատողական դիտարկումները:

Շատ հաճախ՝ վերջին դիտարկումների պարագայում, ծնողները ցուցաբերում են անհավասարակշիռ ու պաշտպանողական վարքագիծ: Մինչդեռ, շատ կարևոր է արձանագրել խնդիրը, դնել այն քննարկման, որպեսզի դրան հետևի լուծումներ գտնելու հնարավոր հիմնախնդիրներն ու բացթողումները շտկելու փուլը: Կարևոր է, որ ծնողն այս պարագայում լինի հավասարակշռված, հասկանա խնդրի բուն էությունը, դրանից բխող հետևանքներն ու հնարավոր վտանգները: Այս առումով անկյունաքարային է ուսուցչի մոտեցումը:

Բացառապես քաղաքավարի, մանկավարժական էթիկայի կանոնների պահպանմանամբ պետք է տեղի ունենա ուսուցիչ-ծնողական համայնք շփումն ու համագործակցությունը⁵: Լարվածությունը, կոնֆլիկտների անկառավարելիությունը, անշուշտ, այս գործընթացում տեղ չունեն: Կողմերը երկուստեք պետք է զիտակցեն, որ քննարկումն ու բացասական կողմերի մատնանշումն ուղղված է ոչ թե իրենց իրավունքների կամ արժանապատվության ոտնահարմանը, այլև հիմնախնդրի բարձրաձայնմանն ու հնարավոր լուծումներ գտնելուն:

Ծնողական ժողովների ընթացքում կատարած արձանագրումների և խնդիրների բարձրաձայնման հատվածում կարող են ներկա գտնվել նաև այլ ուսուցիչներ, սոց. մանկավարժներ, հոգեբաններ: Այսպես քննարկումն ավելի արդյունավետ և կառուցողական բնույթ կարող է կրել: Ծնողական համայնքի հետ իրականացվող հանդիպումների՝ ժողովների ժամանակ ուսուցչի դերը չի

⁵ Հարությունյան Գ., իրավունքի գերակայության սահմանադրական երաշխիքները, Ե., 2003:

սահմանափակվում բացառապես խնդիրների վերհանմամբ: Շատ կարևոր է նաև սովորողների ծնողների համար խորհրդատվությունների կազմակերպումը: Այս առումով ուսուցիչը կարող օգտագործել մի շարք գործիքներ, որպեսզի ծնողների համար ապահովի մի շարք նեղ մասնագիտական կարողունակություններ, որոնք բնորոշ են մանկավարժական աշխատողներին, սակայն շատ կարևոր են նաև ծնողների՝ որպես երեխայի դաստիարակման առաջնային օղակի համար: Կարելի է կիրառել S2S գործիքներ, որպեսզի ասելիքն ավելի պարզ ու հասանելի դառնա:

1.3. Ծնող-ուսուցիչ համագործակցությունը, դպրոցի և ընտանիքի համագործակցության ոլորտում առկա խոչընդոտները և այդ խոչընդոտների հաղթահարման ուղիները

Ընտանիքն ու դպրոցը մանկության և պատանեկության ընթացքում անհատականության սոցիալականացման երկու հիմնական և հավասար սուբյեկտներ են: Այդ երկու ինստիտուտների համագործակցությունը և փոխներգործությունը մանկավարժական գործընթացի բոլոր փուլերում պետք է կազմակերպվեն պլանավորված ու համակարգված ձևով: Խոսելով դպրոցի և ընտանիքի փոխհարաբերությունների մասին՝ առաջին հերթին կարևոր է նշել, որ դրանք պետք է հիմնված լինեն փոխկապակցման, կրթական գործունեության փոխլրացման սկզբունքների վրա: Ուսուցչի և աշակերտների միջև փոխգործակցության արդյունավետությունը կրթական գործունեության գործընթացում մեծապես կախված է ուսուցչի՝ ծնողների հետ համագործակցությունից: Ծնողների հետ շփման գործընթացում է, որ ուսուցիչը գիտակցում է իր դերը երեխայի դաստիարակության գործում: Ծնողների հետ համագործակցությունը թույլ է տալիս ավելի լավ ճանաչել երեխային, նայել նրան տարբեր տեսանկյուններից և ճանաչել երեխայի ներաշխարհը⁶:

---

⁶ Ասատրյան Ա.Ա., 'Դպրոցամուտը՝ սոցիալական նոր միջավայրին երեխայի հարմարվելու կենսափուլ, Մանկավարժություն, 2011, հմ. 7:

Ուսուցիչ-ծնողները հարաբերությունները հաջողված են, եթե նրանք միասին փորձում են գտնել ամենաարդյունավետ ուղիները, որոշել մանկավարժական կրթության բովանդակությունն ու ձևերը: Ծնողների ու մանկավարժների վերջնական պատակը նույնն է՝ հաջողել երեխայի աշխարհայացքի ձևավորման, դաստիարակության անչափ պատասխանատու գործում: Նման արդյունք, իհարկե, կարող է լինել, երբ նրանք դաշնակիցներ դառնան: Այս միությունը հիմնված է ձգտումների միասնության, կրթական գործընթացի վերաբերյալ տեսակետների, համատեղ մշակված ընդհանուր նպատակների և խնդիրների, նախատեսված արդյունքին հասնելու ուղիների վրա:

Ֆրանսիացի պատմաբան Լամարտինը ասում է. «Մտքի ուսուցիչը դպրոցում է, հոգու ուսուցիչը՝ ընտանիքի ծոցում», ուստի ամենալավ, սոցիալական կրթությունը դպրոց-ընտանիք կրթությունն է:

Ուսուցիչներն ու ծնողները, որպես դաստիարակության գործընկերներ, պետք է լրացնեն միմյանց, ունենան փոխադարձ հարգանք և վստահելի հարաբերություններ: Ծնողները պետք է իրենց երեխաներին սովորեցնեն ընկալել կյանքը որպես ամենամեծ արժեք: Ծնողները իրենք պետք է սովորեն լսել և լսել իրենց երեխաներին, հասկանալ միմյանց: Ուսուցիչը պետք է ծնողների մոտ դրական վերաբերմունք ձևավորի իրենց երեխաների ուսուցման, դաստիարակության և զարգացման խնդրի նկատմամբ, ճիշտ պարզի անախորժության պատճառը և ընտրի ծնողների հետ աշխատելու առավել արդյունավետ ձևերն ու մեթոդները՝ ուղղված դաստիարակչական մտքի բարելավմանը, ծնող-երեխա անախորժությունների հաղթահարմանը:

Ծնողական համայնքի հետ աշխատանքները ներառում են. ծնողական սեմինարներ, խմբային և անհատական խորհրդատվություն, ծնողական հանդիպումներ, ծնողական համաժողովներ, գործնական աշխատանքներ, դպրոցական ու արտադպրոցական դասերին մասնակցություն և այլն⁷:

---

⁷ Մանկության հիմնախնդիրները ժամանակակից հայ ընտանիքում, 21-րդ դարի մարտահրավերները, կանխման և հաղթահարման ուղիները, գիտաժողովի նյութերի ժողովածու, Ե., 2016:

Երեխայի կրթության դաստիարակության արդյունավետությունը ուղիղ համեմատական է դպրոցի և ընտանիքի փոխգործակցությանը: Ուսուցիչները առաջատար դեր են խաղում դպրոցի և ընտանիքի միջև համագործակցության կազմակերպման գործում: Նրանց աշխատանքի արդյունքում է, որ որոշվում է, թե ընտանիքները որքանով է գիտակցաբար մոտենում երեխաների դաստիարակությանն ու կրթությանը և այս հարցերում դպրոցի վարած քաղաքականությանը ու մասնակցում դրա իրականացմանը:

Ինչպես արդեն նշեցինք ոչ դպրոցը, ոչ ընտանիքը առանձին-առանձին չեն կարող ապահովել երեխայի անհատականության վրա ազդող գործոնների բազմազանությունը: Այդ պատճառով դաստիարակության ամբողջական, սիստեմատիկ գործընթացը ենթադրում է շահագրգիռ կողմերի ջանքերի համատեղում: Դպրոցի և ընտանիքի համագործակցության գլխավոր պայմանը միմյանց գործառույթների և գործունեության բովանդակության ամբողջական ընկալումն է 10: Ցավոք այսօր դպրոց-ընտանիք համագործակցության ոլորտում կան բավականին լուրջ խնդիրներ, որոնց լուծումը պահանջում է անհատական, համակարգված ու շարունակական աշխատանք, որը հիմնականում պետք է տարվի ուսումնական հաստատության կողմից: Քննարկվող հարաբերությունների հաջող իրացումը խոսում է իրականացնող մանկավարժի մասնագիտական հմտությունների մասին: Յուրաքանչյուր ընտանիք տարբերվում է մյուսներից իր կառուցվածքով, խնդիրներով, ավանդույթներով, սովորություններով, հետաքրքրություններով, արժեքներով, բարքերով, կրթության տարբեր հնարավորություններով: Յուրաքանչյուր դպրոց նման է մյուսներին ընդհանուր ռազմավարությամբ, կրթական ծրագրերով, արժեքային համակարգով:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԸՆԹԱՑՔ

Տարիների աշխատանքային փորձը ցույց է տվել, որ տարրական դպրոցում ծնողները ավելի են ներգրավված ուսումնական գործընթացին, հաճախակի ինքնակամ այցելում են դպրոց, դպրոց-ծնող- ուսուցիչ կապն ավելի ամրապնդված է, քան միջին և ավագ դպրոցներում: Միջին և ավագ դպրոցներում ներգրավվածությունը մեծացնելու համար Մուսալեռի Ֆրանց Վերֆելի անվան աիջնակարգ դպրոցը մշակեց հատուկ ռազմավարություն, որը ծնողին կապեց դպրոցի հետ:

Ռազմավարությունը հետևյալն է՝ հանձնարարվեց միջին և ավագ դասարանների դասղեկներին կազմակերպել տարատեսակ բնույթի միջոցառումներ ծնողների և սովորողների մասնակցությամբ/ կլինի դա կրթական, սպորտային, պարային և այլն/:

5-րդ դասարանի դասղեկը կազմակերպեց միջոցառում <Առողջ ապրելակերպ> թեմայով, որին մասնակցեցեին թ՛ե ծնողները, թ՛ե աշակերտները: Ծնողները մեծ ոգևորությամբ էին գալիս նախնական փորձերին, արտասանում էին, երեխաներին ցույց էին տալիս և բացատրում էին ինչպես լվանալ ձեռքերը և աստամները:

6-րդ դասարանի աշակերտները իրենց ծնողների հետ միասին բեմադրեցին Հովհաննես Թումանյանի <Շունն ու կատուն>: Այնքան լավ էր ստացվել, որ մանկապարտեզի տնօրինությունը ցանկություն հայտնեց, որ այդ բեմադրությունը ներկայացնեն նաև մանկապարտեզի երեխաների համար:

7-րդ դասարանում կազմակերպվեց սպորտլանդիա, որտեղ աշակերտները մրցում էին ընդդեմ իրենց ծնողների: Հաղթող թիմը պարգևատրվեց շնորհակալագրով:

8-րդ դասարանի տղաները ծնողների օգնությամբ դպրոցի խոհանոցում պատրաստեցին քաղցրաբլիթներ և հյուրասիրեցին բոլորին: Շատ գեղեցիկ և համեղ էր ստացվել ամեն ինչ: Տղաները իրենց մայրիկների ներկայությունից շատ էին ոգևորվել: Լավագույն քաղցրաբլիթ պատրաստող սովորողը և իր ծնողը

պարզևատրվեցին շնորհակալագրով:

9-րդ և 10-րդ դասարանի աշակերտների և ծնողների մասնակցությամբ անցկացվեց գրական ցերեկույթ՝ նվիրված Համո Սահյանին, որի ժամանակ ծնողները և աշակերտները մեծ ոգևորությամբ արտասանում էին և երգում էին Սահյանի ստեղծագործությունները:

11-րդ դասարանի ծնողները և աշակերտները ներկայացրեցին ժողովրդական պարեր/նրանք յուրաքանչյուր դասամիջոցին ներկայացնում էին մի պար/: 12-րդ դասարանին հանձնարարություն չկար, քանի որ պատրաստվում էին ընդունելության քննություններին:

Այս ամենը կարճ նկարագրվեց, բայց նշեմ, որ վերջնական արդյունքին հասնելու համար պահանջվեց բավականին երկար ժամանակ՝ մոտ երկու ամիս: Այսինքն այդ ամենը միաժամանակ չի իրականացվել, այլ հերթականությամբ: Այդ երկու ամսում դպրոցում տիրում էր ոգևորություն, խանդավառություն, բոլորը շտապում էին իրենց հանձնարարականները կատարել: Նշեմ նաև, որ սկզբում ծնողները կաշկանդված էին, բայց այնուհետև հաղթահարեցին այդ կաշկանդվածությունը, սկսեցին մեծ ոգևորությամբ և առանց կաշկանդվելու ներկայացնել այն, ինչ իրենց հանձնարարված էր: Ուզում եմ ծնողների արտահայտած մտքերից մի քանիսը մեջբերում անեմ:

- Շատ նոր գիտելիքներ , հմտություններ սովորեցինք:
- Շփման արդյունքում ավելի լավ ճանաչեցինք դասուղեկին, ավելի շատ տեղեկացանք նրա և դպրոցի պահանջների մասին:
- Ճանաչեցինք մեր երեխաներին նորովի/քանի որ երբեմն դասուղեկը ինչ որ հատկանիշ է ներկայացնում և մենք զարմանում ենք, որովհետև այդ հատկանիշը տանը երեխան չի ցուցաբերել:
- Ծնողներս նաև իրար հետ շփման արդյունքում ավելի լավ ճանաչեցինք միմյանց:
- Երգելիս, պարելիս, արտասանելիս, սպորտային խաղեր խաղալիս մտովի տեղափոխվեցինք մանկություն:
- Կուզենայինք այս ծրագիրը շարունակական լիներ:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Այսպիսով ուսումնասիրելով ընտանիք և դպրոց համագործակցության երկու տարբեր տիպային մոդելներ, եկանք այն եզրահանգման, որ երեխայի դաստիարակության և զարգացման գործում մեծ դեր են խաղում ինչպես ընտանիքը այնպես էլ դպրոցը: Ընտանիքում է տեղի ունենում երեխայի սոցիալականացումը, առաջին հերթին ընտանիքն է հոգ տանում երեխայի կարիքների մասին կրթում և դաստիարակում նրան, ուստի երեխայի դաստիարակությունը ավելի արդյունավետ կլինի դպրոց և ընտանիք, ծնող և ուսուցիչ համագործակցության ժամանակ:

Ծնողների հետ համագործակցությունը թույլ է տալիս ուսուցչին ավելի լավ ճանաչել երեխային, իմանալ նրա նախասիրությունների մասին, որը թույլ է տալիս պատկերացում կազմել երեխայի ներաշխարհի մասին: Ինչպես ծնողները այնպես էլ ուսուցիչները համարվում են երեխայի դաստիարակները և երեխայի դաստիարակությունն ավելի արդյունավետ կլինի ուսուցիչ և ծնող կայուն փոխհարաբերությունների ժամանակ, քանի որ մի շարք կրթական խնդիրներ լուծելիս ուսուցիչները անհրաժեշտ խորհուրդներ են ստանում ծնողներից, և հակառակը: Այսօր շատ ծնողներ սոցիալական տարբեր խնդիրների պատճառներով չեն մասնակցում իրենց երեխաների դպրոցական գործունեությանը, թողնելով երեխայի դաստիարակությունը ուսուցիչների վրա, որի ընթացքում նվազում է երեխայի հետաքրքրությունները դեպի գիտելիքը:

Ուստի կարող ենք ասել, որ ուսումնական գործընթացի հաջողությունը կախված է նրանից թե ինչպես է զարգանում հարաբերությունները ուսուցիչների, աշակերտների և ծնողների միջև:

Ժամանակակից պայմաններում դպրոցի դերը ծնողների և ուսուցիչների ջանքերը համակարգել է երեխայի դաստիարակության գործում: Դպրոցի և ընտանիքի համագործակցությունը բարձրացնելու համար առաջարկում ենք հաճախ կազմակերպել ծնողական շաբաթներ, որոնց ժամանակ յուրաքանչյուր

ծնող պետք է գտնի իր խնդրի սպառիչ պատասխանը, արտահայտի իր կարծիքը, ցանկությունը, խնդրանքը:

Առաջարկություններ

Ուսումնասիրության արդիականության հիմնան վրա հանդես գանք առաջարկություններով:

Հաշվի առնելով նոր ժամանակների մարտահրավերները, կրթական համակարգի պահանջներն ու սովորողների՝ ամենօրյա ռեժիմով փոփոխվող հետաքրքրություններն ու պահանջմունքները՝ կարծում ենք, որ ուսումնական գործընթացի արդյունավետ իրականացման համար սովորողի ծնողը կամ օրինական ներկայացուցիչը պետք է հնարավորություն ստանա էլ ավելի շատ տեղեկություններ ունենալու այն մասին, թե ինչով է զբաղվում իր երեխան դպրոցում, արտադասարանական կամ արտադպրոցական միջոցառումների ժամանակ, ինչ հետաքրքրություններ ու նախասիրություններ ունի:

Այս ամենն անհրաժեշտ է նրա համար, որ հնարավոր լինի կանխել հնարավոր բացասական սցենարները: Գաղտնիք չէ, որ դեռահասության տարիքի սովորողները հաճախ են ունենում բազմապիսի խնդիրներ, համացանցի հասանելիության պատճառով կարող են ունենալ նաև կիրբեռնադիրներ, որոնք ևս բավականին վտանգավոր են: Այս տեսանկյունից կարևոր ենք համարում սովորողների վարքի կամ ուսումնառության ամենաչնչին խնդրի դեպքում անգամ իրազեկել ծնողին: Ավելի նպատակահարմար է, որ ուսուցիչը տեղյակ պահի ծնողին, միասին քննարկեն ու լուծեն հարցը: Այսպիսով, թե՛ ծնողը, թե՛ ուսուցիչը վստահ կլինեն, որ իրավիճակն իրենց վերահսկողության տիրույթում է: Կարծում ենք սույն հետազոտության ընթացքում արված արձանագրումները մեծապես կօգնեն մեզ՝ ուսուցիչներին, կառուցողական ու բարձր որակի հարաբերություններ ստեղծել սովորողի ծնողների հետ՝ հաշվի առնելով, որ երկու կողմի նպատակն ու խնդիրը մեկն է՝ արժանի սերունդ ունենալը:

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

<<Մեր երեխաները մեր ծերությունն են: Ճիշտ դաստիարակությունը մեր երջանիկ ծերությունն է, վատ դաստիարակությունը՝ մեր ապագա վիշտը, մեր արտասուքները, դա մեր հանցանքն է մյուս մարդկանց առջև, ամբողջ երկրի առջև>>:

Ուրեմն կարողանանք ձևավորել կյանքի լայն իմացություն և տաղանդ, կարողանանք ճիշտ դաստիարակության միջոցով դաստիարակել ու կերտել երկրի, ինչու չէ նաև աշխարհի ապագա պատմությունը:

<<Երեխային դաստիարակում է ամեն ինչ՝ առարկաները, երեկույթները, սակայն ամենից շատ մարդիկ և առաջին հերթին՝ ծնողները>>:

Ա. Ս. Մակարենկո

<<Երեխաները երկրի բնական ծաղիկներն են, իսկ այդ ծաղիկներն առաջին հերթին աճեցնում են ընտանիքում՝ ծնողները>>:

Ա. Ս. Գորկի

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Զադոյան Ա. Մ., Խորհրդատվության դաստիարակչական դերը սովորողների պահվածքի ձեկավորման գործում/ Մանկավարժություն N 1 ՀՅԴ 373 Գյումրու Մ. Նալբանդյանի անվան պետական մանկավարժական ինստիտուտ, 2014:
2. Հարությունյան Գ., իրավունքի գերակայության սահմանադրական երաշխիքները, Ե., 2003:
3. Մանկության հիմնախնդիրները ժամանակակից հայ ընտանիքում, 21-րդ դարի մարտահրավերները, կանխման և հաղթահարման ուղիները, գիտաժողովի նյութերի ժողովածու, Ե., 2016:
4. Ասատրյան Ա.Ա., Դպրոցամուտը՝ սոցիալական նոր միջավայրին երեխայի հարմարվելու կենսափուլ, Մանկավարժություն, 2011, հմ. 7: